

PERESE
Değerler Eğitimi Öğretmen Kitabı
YARDIMSEVERLİK

PERESE

Değerler Eğitimi Öğretmen Kitabı: YARDIMSEVERLİK

EDAM Karakter Okulu Prof. Dr. Halil Ekşi
Kitaplığı Genel Editörü

Editör Neriman Karatekin

Yazarlar Neriman Karatekin, Halil Ekşi, Alpaslan Durmuş, Mustafa Otrar, Hatice Işılak Durmuş, Pınar Koç Yıldırım

Katkıda Bulunanlar Derya Ayyıldız, Merve Akkuş,
Muaz Yanılmaz, Soner Durmuş

ISBN 978-605-5168-00-1

Grafik Tasarım Nevzat Onaran

Grafik Uygulama Ahmet Karataş
Nevzat Onaran

Kapak Resim ©Fotolia.com - paleka

Resim ve Çizimler Yahya Alakay, Ömer Merken, ©Fotolia - albiberon, Alexey Bannykh, Apple, caraman, ddraw, Matthew Cole, Olga Nikonova, pitris, polkan61

Baskı 1. Baskı, Aralık 2003, Nobel Yayınları & ©EDAM
2. Baskı, Ekim 2011 (Gözden geçirilmiş, yenilenmiş), ©EDAM
3. Baskı, Kasım 2012 (Gözden geçirilmiş, yenilenmiş)

Copyright © Bütün hakları EDAM'a aittir. EDAM'ın yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik, manyetik vb. herhangi bir yöntemle ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltılması ve/veya dağıtımı yapılamaz.

Basım Bakanlar Medya
Ferah Mah. Ferah Cad. Darıcılar Sok. No: 1
Çamlıca, Üsküdar, İstanbul

Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi
Yayıncı Sertifika No: 16146
Ferah Mah. Ferah Cad. Bulduk Sok. No: 1
34692, Üsküdar, İstanbul • Tel/Faks: (+90 216) 481 30 23
www.edam.com.tr • edam@edam.com.tr

EDAM'ın Türk Patent Enstitüsü nezdinde tescilleri yaptırılmış, "değerler eğitimi" çerçevesindeki markaları şunlardır:

helik

KARAKTER
EĞİTİMİ

PERESE

Kütüphane Bilgi Kartı Library Cataloging-in-Publication Data

Karatekin, Neriman (Editör)
Yazarlar: Neriman Karatekin, Halil Ekşi, Alpaslan Durmuş,
Mustafa Otrar, Hatice Işılak Durmuş, Pınar Koç Yıldırım
PERESE Değerler Eğitimi Öğretmen Kitabı 1: SORUMLULUK

EDAM Karakter Okulu® Kitaplığı
3. baskı (gözden geçirilmiş, yenilenmiş), Ekim 2012, İstanbul,
120 sayfa.

Ahlak eğitimi | Değerler eğitimi | Karakter eğitimi |
Karakter Okulu® | Eğitim_Psikoloji | Oyunla öğretim |
Etkinlikler, testler, bulmacalar | Eğitlence®

Başkandan... 4

Sunuş 6

Yardımserverlik Üzerine... 14

Etkinlikler 14 – 109

Yardım Kur 16 • Yardım Kumpanyası 17 • Bizim Oralarda Yardım Denince . . . 18
Kimdir Bu? 19 • Balonlar Patlamasın 22 • Ortaklaşa Hayat 23 • Gözle ve Notunu Al 26
En Önemli İhtiyaç 28 • Yardımlaşan Elmalar 29 • Sorunlara Hareket 30 • Pişire Taşıra 32 Kim
Demiş, Ne Demiş? 33 • Yardımlaşma Haftası 34 • Özel Bir Gün 36
Cömertliğin Piri 37 • Oyunlarımız 38 • Araştırıyoruz 40 • Bahçedeki Midilli 41
Rüzgâr Ayak İstemeyin Benden 42 • Yardıma İhtiyacım Var 44
Demek Yardıma İhtiyacın Yok! 46 • Gönüllü Yardım Birliği 47 • Mirasyedi ve Cömert 48
Tavşan Kaç! 49 • Yardım Çuvalı 50 • Ailem ve Problemler 51 • Yardımlaşma Kurumları 52
Kendi Hikâyem 54 • Minik Arılar 55 • Televizyon Seyrediyoruz 56 • Parça Parça Fabrika 58
Yardımlaşma Ekibi 59 • Tarihten Sayfalar 60 • Cömertlik Anketi 62
Neler, Neler Yaşanmış! 64 • Bakalım Ne Çıkacak? 65 • Bağışlayacak Neyim Var? 66
Yardım Edin 68 • Bir Soru Bir Cevap 70 • Turp Yerinden Çıkmıyor 72 • Yardım Defteri 73
Sen Ne Yapardın? 74 • Reklamcı 76 • Örnek Hikâyeler 77 • Doğal Afetler 80
El Ele 81 • Fedakâr Annemiz ve Babamız 84 • Ayetlerde Yardımseverlik 85
Güzel Sözler 88 • Bilim ve Fedakârlık 90 • Yardım Türleri 92 • Onun Yerine 94
Bahçe Sahipleri 96 • Aslan ile Fare 98 • Dikkat, Fotoğraf! 99 • Büyüğe Bir Gün 100
Gönülden Geçenler 101 • Sohbet Edelim 102 • Medyada Ne Var, Ne Yok? 104
Ben Yardım Ederim 105 • Film Seyrederken 108 • Yazmaca 110 • Kime, Nasıl Bir Yardım? 111

Etkinlik ve Kazamınlar İndeksi 112

Etkinlik ve Dersler İndeksi 116

Kaynakça 117

“Bir öz var toplumda, onu var kılan... Ancak bu özü keşfedenler topluma ulaşır ve onun sorunlarına çözüm, dertlerine çare olabilirler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, içinde yaşadığı topluma ulaşmayı ve onun değerlerin eğitimi alanındaki sorunlarına çare olmayı kendisinin varoluş nedeni olarak görmektedir. Dolayısıyla bu çabanın anlamı ancak hedeflediği noktalara ulaştıkça *derinleşecek* ve kendi kendini ifade ettikçe de *genişleyecektir*.”

16 Temmuz 2011’de “en yüce dost”una uğurladığımız, değerler eğitimi alanına öncü katkılarda bulunmuş Ahmet Şişman, Ocak 2003’te çıkan *Değerler Eğitimi Dergisi*’nin ilk sayısındaki önsözünde yukarıdaki satırları yazmıştı. Toplumumuzun özünü oluşturan değerlerimizin, bugünümüz ve yarınlarımız olan evlatlarımıza aktarılması çabasının adı olan *değerler eğitimi*, merhum Ahmet Şişman beyefendinin ümidini ifade ederken dile getirdiği üzere bugün *SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi)* ile bir halka daha genişlemiş bulunuyor.

SEDEP'in bir parçası olan PERESE öğretmenlerimiz için hazırlandı. Okul genelinde ve sınıf içi süreçlerde yapılacak değerler eğitimi çalışmalarında öğretmenlerimizin rolü hiç şüphesiz projenin tüm paydaşlarından daha kritik bir öneme sahiptir. Öğretmenlerimizin öğretim görevlerini aksatmadan, ders programlarıyla paralel bir şekilde değerler eğitimi çalışmalarını yürütebilmeleri için onlara sunulacak her türlü destek SEDEP'in başarıya ulaşmasına yardım edecektir. Bu anlayışla hazırlanan PERESE'lerin başlıca amacı insanın, toplumun ve her ikisinin birer parçası olduğu bütün bir varlığın dünyasında önemi tartışmasız olan değerlerin yeniden ve yeniden, farklı farklı vesilelerle ele alınmasına yardımcı olmaktır.

Sorumluluklarımızı yardımlaşarak saygı ve adalet terazilerinden geçmiş bir paylaşım ile üstlenip sabır ve doğruluk içinde ifa edeceğimiz, yapıp ettiklerimizi ve tabii ki kendimizi sık sık muhasebeye çekerek denetimden geçireceğimiz sekiz basamaklık bir değerler eğitimi deneyiminin önemli bir basamağı olan "PERESE-Yardıms severlik" kitabının yararlı olmasını, beklenen amaçları gerçekleştirmesini temenni ediyorum.

Uğur İbrahim ALTAY
Selçuklu Belediye Başkanı

Neden Değerler Eğitimi?

Gerek veliler ve gerekse toplum, yeni nesillerin toplumun değerlerini, alışkanlıklarını, sosyal davranışlarını, maddi ve manevi kültürünü kazanmasını bekler. Okul bunun birinci derecede vazifelisi olarak görülür. Bundan dolayı çağın getirdiği olumsuz durumlar karşısında, okullar öğrencilerinin iyi tercihler yapabilmeleri için seçenekler gösterebilmeli ve aynı zamanda onlara bu tercihleri yapabilme stratejilerini ve amaçlarını sunabilmelidir. Yüzyıllar önce Sokrates, eğitimi “çocuklara erdem ve bilgi kazandırma” olarak tanımlamıştı. Nitekim okullara biçilen temel misyon başarılı ve iyi insanlar yetiştirmek olagelmıştır. Bu ikisi birbirinden bağımsız olarak düşünülemez. Hatta bilinçli iyi insan yetiştirme çabalarının çoğu zaman akademik başarıyı da beraberinde getirdiği söylenebilir.

Bir toplumun geleceğinin iyi yetişmiş, karakter sahibi insanlara bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. İnsanların iyi ahlaki karaktere kendiliğinden sahip olamayacakları da... Bundan dolayı öğrenim çağındaki her bireyin uygun ahlaki kararlar almasına ve bu kararlara dayanan davranışlar sergilemesine yardımcı olacak değerler ve becerilerle donatılması kaçınılmaz olarak okulların temel hedefleri arasındadır.

“Temel insani değerlerin kazandırılması” olarak da tanımlanabilecek bu çaba, Türk millî eğitim sisteminin dayandığı temel mevzuat ve ders programlarının kazanımları incelendiğinde de açıkça görülmektedir. Örneğin Türk millî eğitiminin amaçları arasında “ahlaki ve manevi değerleri benimseyen, beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip kişiler yetiştirmek”ten bahsedilmektedir. Bu genel amaçlar ders programları ve bu programlar çerçevesindeki uygulamalarla somutlaşır. Bu bağlamda okulların rutin program akışlarıyla paralel programların oluşturulması hayati önem taşımaktadır. Elinizde tuttuğunuz kitap, bu amaçla uygulamaya konulmuş böyle bir programın (*SEDEP Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi*) ürünüdür.

SEDEP Nedir?

SEDEP, “öğrencilerde, sorumluluklarını taşıyabilecekleri makul seçimler yapabilmelerine imkân sağlayacak bilgi, beceri ve yeteneklerin geliştirilmesi”ni hedeflemektedir. İlköğretim kurumlarında uygulanmak üzere geliştirilmiş olan SEDEP aile, okul ve çevrenin iş

SELÇUKLU DEĞERLER
EĞİTİMİ PROJESİ

birliğini organize ederek hedeflerini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Zira okulda oluşturulacak atmosfer önemlidir ancak değerler eğitimi okulla sınırlı değildir.

Değerler eğitimi öğretmenlerden idari personele, hizmetliden servis sürücüsüne uzanan, öğrenciyle muhatap olan her bireye çeşitli düzeylerde sorumluluk yükleyen bir çalışmadır. Şüphesiz değerler eğitimine aile katılımının da önemi büyüktür. Okulda öğretmenler seçilen değer üzerinden çalışmalar yaparken aileler de bu değeri besleyen girişimlerde bulunabilmelidirler. Bu anlayışla, SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) kapsamında aileler için hazırlanmış olan *Helik*[®] seti, değerler eğitimi aile kitabı işlevi görmektedir. Bu çerçevede *Helik*[®] te ailelere çocuklarının olumlu değerler edinip geliştirmelerine katkıda bulunabilmeleri için pratik öneriler sunulmaktadır. *Perese*[®] seti ise öğretmenlerin bir yandan kendi derslerini işlemeye devam ederken bir yandan da karakter eğitimine/değerler eğitimine katkıda bulunmalarını sağlayacak etkinlik örnekleri içermektedir. Çocuklar için hazırlanan çeşitli kitaplar da SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) yayın serisi içinde yer almaktadır. Görüldüğü gibi SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) öğretmenlere, ailelere ve çocuklara yönelik yayınlarıyla, öğretmenlere ve velilere yönelik eğitim programlarıyla bir bütünlük arz etmektedir.

***Perese*[®] Hakkında...**

Perese[®], karakter ve değer eğitimi verme çabasındaki öğretmenler için, *SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi)* çerçevesinde hazırlanmış bir settir. Genel danışmanlığını Halil

SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) Kazanımları Hakkında...

Kazanımlar, ilgili dersi/programı tamamlayan öğrencilerin, öğrenme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde sahip olmaları beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerleri ifade eder. Başka bir deyişle kazanımlar, programın geliştireceği bilişsel ve davranışsal kabiliyetleri ve duyuşsal boyutları göstermektedir. Bu nedenle öğrencilerin gelişimleri, kazanımların edinilmesine bağlıdır. Dolayısıyla bir dersin programında yer alan kazanımlar, o ders içinde farklı vesilelerle ele alınabileceği gibi, –eğitimde toplu öğretim yaklaşımının bir tezahürü olarak– farklı derslerde de ele alınabilir. SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi)'nde bu anlayışla ilköğretim ders programlarında yer alan kazanımlar değerlendirilerek aynen ya da uyarlamak suretiyle Karakter Okulu[®] kazanımları havuzu oluşturulmuştur. Etkinlikler de bu kazanımlarla uyumlu olarak geliştirilmiştir. Her bir etkinliğin standart bölümlerinden biri olan “Kazanımlar” kısmında, o etkinliğin doğrudan ve dolaylı olarak ilgili olduğu Karakter Okulu[®] kazanımları verilmektedir. *Perese*[®]lerin sonuna eklenen bir tabloda da etkinliklerle kazanımlar eşleştirilerek bütüncül bir bakış sağlanmaya çalışılmıştır. SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) kazanımları şunlardır:

SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) Kazanım Listesi

1. Belirli bir amaca ulaşmak ve hedefleri gerçekleştirmek için yapılması gerekenleri sıralar.

2. Kısa, orta ve uzun vadeli amaçlar oluşturur.
3. Bir işi yaparken o işe özgü ilke ve kuralları uygular.
4. Sosyal yaşamda kuralların olduğunu kavrar.
5. Bir olay ya da olgu karşısındaki konumunu çeşitli açılardan (maddi, stratejik, taktik vb.) değerlendirir.
6. Bir soruyla ilgili verileri toplar, düzenler ve yorumlar.
7. Parçasını gördüğü bir nesnenin bütünü ile ilgili düşünceler oluşturur.
8. Bilginin değişebileceğini ve gelişebileceğini fark eder.
9. Bilgi edinmek için çeşitli kaynakları kullanır.
10. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.
11. Bilgi kaynağına ilişkin duygu ve düşüncelerinin eylemlerine etkisini sorgular.
12. Düşünce, kanaat ve davranışların oluşumunda farklı kaynakların etkilerini ayırt eder.
13. Kendisine ulaşan mesajları sorgular.
14. Öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
15. Kendisinin ve başkalarının düşüncelerindeki ön yargı, klişe, kalıp yargı vb. unsurları fark eder.
16. Verilen veya gösterilen gerekçelerin uygunluğunu değerlendirir.
17. Olayları ve olguları çoklu neden ve çoklu sonuç ilişkisine göre değerlendirir.
18. Süreci etkileyen varsayımları değerlendirir.
19. Bir örüntüde eksik bırakılan öğeleri belirleyerek tamamlar.
20. Bir örüntüdeki ilişkiyi kullanarak yeni örüntüler oluşturur.
21. Bir soruna getirilen çözümlerde insani değerlere uygunluğu gözetir.
22. Çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir.
23. Özel ilgileri ile ilgili bağlantılı olabilecek iş etkinliklerini (eğitim, beceri, kişilik özellikleri vb.) tanımlar.

Ekşi'nin, editörlüğünü Neriman Karatekin'in yaptığı bu sette, hem sınıf içinde ve okul genelinde uygulanabilecek hem de aileyi ve çevreyi sürece dâhil ederek öğretmen rehberliğinde uygulanacak birtakım etkinlik önerilerine yer verilmiştir. Set *sorumluluk, yardımseverlik, adalet, dostluk, doğruluk, sabır, saygı, öz denetim* konularını/değerlerini içeren sekiz ayrı *Perese*[®] kitabından oluşmaktadır.

Setin elinizdeki bu üçüncü baskısı SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) kapsamında gözden geçirilmiş, eğitim programlarındaki değişikliklerle paralel olarak güncellenmiş ve yeni etkinliklerle zenginleştirilmiş bir edisyondur.

Yenilenmiş Bu Baskıda *Perese*[®]lerde Değişen Ne?

- Yenilenen ilköğretim ders programlarının genel ve özel kazanımları değerlendirilerek SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) kazanımları geliştirilmiştir.
- Etkinliklerde ilköğretim ders programlarındaki kazanımlarla ve SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) kazanımlarıyla paralellikler kurulmuştur.
- EDAM'ın Karakter Okulu[®] danışmanlığı yaptığı okullardan ve *Perese*[®]'yi okullarında uygulayan eğitimcilerden görüş ve öneriler toplanmış, ayrıca SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi)'nde görev alan eğitimcilerin görüş ve önerilerine de başvurulmuş, *Perese*[®]'nin yapısı ve etkinliklerin içerikleri bu çerçevede güncellenmiştir.

- Etkinliklerin içerik ve yapı tasarımları, eğitim programlarında son yıllarda yapılan değişikliklerde hâkim olan *yapılandırıcılık (constructivism)* paradigmasının ve farklı eğitimsel paradigmaların katkıları çerçevesinde gözden geçirilmiştir.
- Var olan etkinlikler dil, içerik ve süreç yaklaşımları itibarıyla değerlendirilerek düzenlenmiş, yeni etkinliklerle içerikteki etkinlik sayısı ve çeşidi artırılmıştır.
- Türkçe literatürde bir ilk çalışma olan Karakter Okulu® Programı ve ürünleri, geçen zaman içinde benzer birtakım ürünlere örneklik ve kaynaklık teşkil etmiştir. SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) kapsamında *Perese*®lerin yenilenmiş bu baskısında söz konusu çalışmalardan da gerekli katkılar alınmıştır.
- Her bir etkinliğin ilgili olduğu ve uygulanabileceği dersler *Perese*®lerin daha önceki baskılarında kitapların sonlarında belirtilmişti. Bu baskıda ayrıca etkinliğin beraberinde de bu değerlere yer verilmiştir.
- *Perese*®nin kullanılabilirliğini ve estetik algılanışını arttıracak yeni bir grafik tasarım ve düzenleme yapılmıştır.

24. Alternatifli düşünmenin önemini fark eder.
25. Sorunlara farklı çözümler önerir.
26. Sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark eder.
27. Sorunların çözümlerine yönelik girişimde bulunur.
28. Şartlar değiştiğinde görüş ve/veya eylemlerin de değişebileceğini fark eder.
29. Tercihini insani değerlerden yana kullanır.
30. Bulunduğu ortama uygun söz ve davranışlar sergiler.
31. Olumlu ve olumsuz değerleri ayırt eder.
32. Olumlu değerlere uygun davranmaya istekli olur.
33. Değerlerin birbirleriyle ilişkilerini fark eder.
34. Değerlerin insan hayatı üzerindeki etkilerini açıklar.
35. Davranışlarını kontrol edebilme becerisi geliştirir.
36. İnsani değerlere uygun yaşamının hayatına katacağı anlamı ve mutluluğu fark eder.
37. Duygu ve düşüncelerinde meydana gelen değişikliklerle ilgili çıkarımlarda bulunur.
38. Güçlü ve zayıf yönlerini fark eder.
39. Zaman içinde gelişen becerilerini fark eder.
40. Kendi farklılıklarını kabullenir.
41. Olumlu bir beden imgesi geliştirir.
42. Kendi ilgi alanlarının farkına varır.
43. Gerek duyduğunda başkalarından yardım talep eder.
44. Organizasyonlarda dönüşümlü olarak değişik roller üstlenir.
45. Bulduğu çeşitli grup ve kurumlar içindeki konumunu belirler.
46. Bir bireyin sahip olabileceği değişik rolleri (arkadaş, öğrenci, ailenin bir üyesi vb.) belirtir.

47. Kendi bireysel farklarının topluma neler katabileceğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
48. Sınırlamaların gerekçelerini fark eder.
49. Günlük yaşam becerileri (temizlik, sağlık koruma, beslenme, adres ve telefon bilme, yardım isteme vb.) geliştirir.
50. Gerekliğinde reddetme davranışı sergiler.
51. Eylemlerinin kendisinde ve çevresinde meydana getirdiği değişiklikleri izler.
52. Kuralları sorgular.
53. Temel insani değerlere uygun kuralları benimser.
54. Kuralların önleyici ve koruyucu yanlarını fark eder.
55. Eylemlerinde şartları değerlendirir.
56. Eylemlerini gerekçelendirir.
57. Eylemlerini, belirlediği/belirlenmiş ölçütlere göre önem ve öncelik sırasına koyar.
58. Düşünce, söz ve eylemlerinde kendine güven duyması gerektiğini fark eder.
59. Eylemlerinin sorumluluğunu üstlenir.
60. Olumsuz tutum ve davranışlarla başa çıkabilme becerisi geliştirir.
61. Kazanma ve kaybetme durumlarında duygularını kontrollü davranışlarla gösterir.
62. Her insanın değerli ve onurlu olduğunu kabul eder.
63. Anlamli ilişkiler kurmanın ve sürdürmenin önemini fark eder.
64. İlişkilerinde insani değerleri gözetir.
65. Bireysel, eşli ve grupla çalışma becerileri sergiler.
66. Bir ilişkiyi sürdüren ve zedeleyen tutum ve davranışlara örnek verir.
67. Kişisel ilişkilerdeki sorumluluklarını fark eder.
68. Birlikte yaşama kültürü için diyalog ve etkili iletişimin önemini fark eder.
69. Kişiler arasındaki farklılık ve benzerlikleri ayırt eder.

Perese*lere Yakından Bakış

İyi karakter sahibi olmak *iyiyi bilme (bilişsel / zihinsel)*, *iyiyi isteme (duyuşsal)* ve *iyiyi yapma (davranışsal / devinimsel)* boyutlarını içerir. Bu düşünce merkeze alınarak hazırlanan *Perese**, öğretmenlerin günlük programlarını aksatmadan uygulayabilecekleri, ilköğretim programlarıyla ilişkili ve paralel etkinlikleri içermektedir.

Etkinlikler öğretmenin *rehber* ve *model* rolleri göz önünde tutularak sınıfta ahlaki bir topluluk bilinci oluşturup ahlak temelli disiplin kavramını yerleştirmeye yönelik bir anlayışla tasarlanmıştır. İlköğretim öğrencileri ile uygulanmak üzere hazırlanan bu etkinliklerde yaş ve düzey özellikle belirtilmemiştir. Doğal olarak etkinliklerin tamamı her öğrenci, her öğretmen, her ders için uygun değildir. Bu, aynı sınıf içinde ve aynı yaş grubu için dahi böyledir. Bundan dolayı uygulayıcılar etkinlik seçimlerinde konularının uygunluğuna, öğrencilerinin yaş ve düzeylerine, sınıflarının yapılarına dikkat etmelidirler. Bu konudaki inisiyatif tümüyle uygulayıcıya bırakılmıştır.

- Etkinlikler esnek bir yapıdadır. Öğretmen bulunduğu çevrenin koşullarına, kendi yaratıcılığına ve çocukların ihtiyaçlarına göre uygulayacağı etkinliklerle ilgili yeni düzenlemeler yapabilir. Her uygulayıcının, muhataplarının özelliklerine göre etkinliğe kendinden bir şeyler katacak olması değerler eğitimi uygulamalarını daha başarılı, daha verimli, her dem taze ve daima canlı kılacaktır.
- Etkinliklerin geliştirilmesi sürecinde öğrencilerin birbirleriyle etkileşimde bulunabilecekleri, iş birliği yapabilecekleri aktif öğrenme ortamı

desteklenmeye çalışılmış, değişik öğrenme stillerini kapsayan, bireysel farklılıkların yaratabileceği muhtemel olumsuzlukları en aza indirerek başaramama kaygısını yok eden bir anlayış göz önünde bulundurulmuştur.

- Ceza ve ödüle dayalı davranış değişikliklerinin kalıcı olmadığı bilinen bir gerçektir. Eğitimi öğüt vermenin ötesine taşımak bir zorunluluktur. Bu anlayış öğretmenin eğitim öğretim tekniklerini yeniden ve yeniden gözden geçirmesini gerekli kılmaktadır. İyi bir değerler eğitimi uygulayıcısı, drama, grup çalışmaları, demokratik sınıf yönetimi, sosyal beceri eğitimi, yaratıcılık eğitimi konularında da yeterlilik sahibi olmalıdır.
- Unutulmamalıdır ki değerler eğitimi sadece öğretmenlerin sınıfta uygulayacakları etkinliklerle sınırlı değildir. Zira başarılı bir değerler eğitimi süreci öğrencinin bizzat kendisinin, okulun, ailenin ve çevrenin ortak çabasıyla mümkündür. Dolayısıyla *Perese*[®]lerde yer alan her bir etkinlik bütüne ait parçalardan ve araçlardan sadece biridir. Okulda veya sınıf içinde yapılacak çalışmalar, öğrencinin, ailenin ve çevrenin de dâhil olduğu bir atmosfere dönüştürülemezse beklenen verim elde edilemez.
- Etkinlikler, öğrencilerin bildikleri üzerinden hareket etme, demokratik sınıf atmosferi oluşturma, yakın çevrenin imkânlarını eğitim sürecine dâhil etme, öğrencilerin keşif ve araştırmalarına imkân sağlama, salt sonuca değil sürece de odaklanmayı esas alma, birden fazla gelişim alanı üzerinden hareket etme, öğretmenin işini kolaylaştırma ve öğrencilerin eğitim sürecine eğlenerek ka-

70. Başkalarının duygularının farkında olur.
71. Başkalarının görüş, düşünce, inanç ve önerilerini kabul veya reddetme sebeplerini uygun ifadeleri kullanarak açıklar.
72. Düşünce, inanç, kanaat, duygu ve izlenimlerini uygun şekilde ifade eder.
73. İstek, gereksinim, beğeni, dilek ve şikâyetlerini ilgili kişilere uygun şekilde ifade eder.
74. Eleştirel yaklaşımları olgunlukla karşılar.
75. Düşünce ve davranışları üzerine öz değerlendirme yapar.
76. Hata yapılabileceğini ve bunun doğal olduğunu fark eder.
77. Hatalarının sonuçlarını değerlendirerek düzeltme yollarını belirler.
78. Çevresindekilerin olumlu ve güzel yönlerini takdir eder.
79. Başkalarının duyarlılıklarına saygı gösterir.
80. Kendisine ve çevresine karşı ilgi ve merak duyar.
81. Değişik kültürleri tanımaya istek duyar.
82. İnsanlar arasında değişik kültürlerin, yaşam tarzlarının, eğilimlerin ve alışkanlıklarının olduğunu fark eder.
83. İnsanların birlikte yaşamalarını destekleyen değerleri tanır.
84. İnsanların birlikte yaşamalarını destekleyen değerleri koruma ve geliştirme konusunda sorumluluk üstlenir.
85. Farklı görüş, düşünce, inanç, anlayış ve kültürel değerlerin toplumsal yaşamı zenginleştirdiğini kavrar.
86. Dostça ve kardeşçe yaşamaya özen gösterir.
87. Beğenilerdeki, inançlardaki, yaşam tarzlarındaki vb. farklılıklara karşı hoşgörülü davranır.
88. Farklı durumlarda farklı duygu ve düşünceler yaşanabileceğinin farkında olur.

89. Bazı değer ölçütlerinin kültürlere göre farklılaşabileceğini bilir.
90. Kendisinin veya diğer kişilerin eylemlerini nedenleri ve etkileri açısından değerlendirir.
91. Çevresindeki sosyal olayları anlamlandırır ve yorumlar.
92. Değişiklikleri ve süreklilikleri ayırt eder.
93. Ayrımcılığın çeşitli biçimlerini sorgulayarak ayrımcılık yapmama konusunda duyarlılık gösterir.
94. Çeşitli ortamlarda ve konumlarda üstlenilmesi gereken sorumlulukları fark eder.
95. Sorumlulukların yerine getirilmemesinin doğurabileceği sonuçları fark eder.
96. Maddi ve manevi paylaşımların insan için bir erdem olduğunu fark eder.
97. Sahip olduğu imkânları paylaşmada isteklidir.
98. Grup hâlinde yapılan etkinliklerde gerekli sorumlulukları yerine getirmek için çaba gösterir.
99. Temel hak ve hürriyetlerini ifade eder.
100. İnsan haklarının ve özgürlüklerinin herkes için doğuştan ve vazgeçilmez olduğunu fark eder.
101. Sahip olduğu hakların korunup geliştirilmesinde hak arama yollarını kullanır.
102. Hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği durumlara ilişkin çözüm önerileri geliştirir.
103. Hakları ihlal edilenlere yardımcı olmanın insani bir davranış olduğunu belirtir.
104. Hatalı olduğunu düşündüğü davranışlarda bulunanları uyarır.
105. İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları sosyal örgüt, resmî kurum ve grupları fark eder.
106. Kendisi ile çevresindeki gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki etkileşime örnekler verir.

tılmasını sağlama prensipleri esas alınarak hazırlanmıştır.

- Etkinlikler, oyun, grup çalışması, sınıf etkinliği, araştırma, röportaj, proje çalışması, deney, münazara, panel, forum, çalışma kâğıtları vb. üzerinden kritik etme, değerlendirme gibi şekillerde düzenlenmiştir.
- Etkinliklerde *Etkinlik Adı, Kazanımlar, İlgili Olduğu Dersler, Süre, Malzeme* ve *Süreç* bölümleri yer almaktadır. Buna bazı etkinliklerde *Çalışma Kâğıdı* da eklenmektedir. Çalışma kâğıtları öğrencilerin uygulayacakları etkinlik yapraklarıdır. Bunlar ayrıca öğrenciler için hazırlanmış olan *Perese Öğrenci Çalışma Kitabı*'nda bir araya getirilmiştir.
- Etkinliklerde zaman zaman *örnek olay*lara yer verilmiş, bunlar etkinliğin "Süreç" kısmında ayrı bir renklendirme tarzıyla gösterilmiştir.
- Bazı etkinliklerde dış kaynaklara yönlendirmek, etkinliğe katılabilecek yeni boyutlara dikkat çekmek, önemli birtakım hususları vurgulamak vb. amaçlarla "*Uygulayıcıya Not*" başlıklı bir bölüm eklenmiştir.
- Uygulamalar için önerilen süreler 25–35 mecutlu sınıflar içindir. Sınıftaki öğrenci sayısı yükseldikçe etkinlikler için önerilen sürelerin değişiklik göstereceği unutulmamalıdır.
- Etkinliklerde kullanılan malzemeler özellikle öğretmen ve öğrencinin yakın çevresinden seçilmiştir. Amaç öğretmenin işini kolaylaştırmak, herhangi bir malzemenin karakter ve

değerler eğitimi sürecinde araç olarak kullanılabileceğini örneklemektir.

- Uygulayıcılara etkinlik seçiminde kolaylık sağlamak amacıyla her bir etkinliğin beraberinde ilgili olduğu ders/dersler belirtilmiştir. Ayrıca kitapların sonlarına eklenen tablolarda etkinliklerle dersler eşleştirilerek bu hususta bütüncül bir bakış sağlanmaya çalışılmıştır.
- İlgili karakter özelliğinin ve değer bütünlüğü içinde etkinliğin oturduğu yeri uygulayıcılara fark ettirmek üzere her bir etkinliğin beraberinde doğrudan o etkinlikle ilgili olan SEDEP kazanımları da verilmiştir. Ayrıca etkinlikle ikinci derecede bağlantılı olan SEDEP kazanımlarının da numaraları belirtilmiştir.
- Tüm SEDEP kazanımları *Perese*[®]lerin giriş kısmında topluca verilmektedir. Ayrıca kitabın sonuna eklenen bir tabloda etkinliklerle kazanımlar eşleştirilerek bu hususta da bütüncül bir bakış sağlanmaya çalışılmıştır.

SEDEP'in ve başta *Perese*[®] olmak üzere tüm ürünlerinin değerli öğretmenlerimizin çalışmalarını kolaylaştırması ve *iyiyi bilen, iyiyi isteyen, iyiyi yapan* bireylerin yetişmesine katkıda bulunması dileğiyle...

107. Kurumların insan yaşamındaki yeri konusunda görüş oluşturur.
108. Toplumun temel ihtiyaçlarıyla bu ihtiyaçlara hizmet eden kişileri ve kurumları ilişkilendirir.
109. Ülkemizdeki sosyal yardımlaşma kurumları ve işlevleri hakkında bilgi edinir.
110. Farklı ortamlarda karşılaşabileceği tehlikelere karşı önlemler alır.
111. Amaca uygun araç belirler.
112. Araç gereçleri amaçlarına uygun kullanır.
113. Eşyaları onlara zarar vermeden kullanır.
114. Çevresindeki imkânların farkına varır ve bunları değerlendirir.
115. Yerel, ulusal ve küresel çevre sorunlarına karşı duyarlılık sergiler.
116. Yaşadığı bölgedeki faaliyetleri (sosyal, ekonomik, siyasi vb.) fark eder.
117. Çevresinde farklı tipte yaşam alanları olduğunu keşfeder.
118. Doğayı izler, doğadaki değişimleri fark eder ve yorumlar.
119. Evrendeki yasaları (fiziksel, biyolojik, toplumsal vb.) fark eder.
120. Varlıklara karşı sorumluluklarının neler olduğunu bilir.
121. İnsanların hayatlarını sürdürebilmek için nelere ihtiyaç duyduklarını fark eder.
122. İstek ve ihtiyaçlarını ayırt eder.
123. İhtiyaçları ile sahip olduğu imkânlar arasındaki ilişkiyi sorgular.
124. Kaynak kullanımı ile ilgili sorumlulukları fark eder.
125. İnsanların nelerden ve nasıl tasarruf edebildiklerini araştırır.
126. Savurganlığı önleme ve tutumlulukla ilgili davranış sorumluluğu geliştirir.
127. Kamu mallarının ve ortak yaşam alanlarının korunmasında sorumluluk üstlenir.
128. Kültürel mirası benimseme ve koruma konusunda duyarlı olur.

Yardımsverlik en yalın anlamıyla, ihtiyacı olana, hiçbir karşılık ya da kişisel fayda gözetmeksizin gönüllü olarak maddi ya da manevi destekte bulunma durumudur. Hesap kitap gözetmeden başkası için bir şey yapmak; sahip olduğu güç ve imkânları başkalarının iyiliği için kullanmak; bir kimsenin sıkıntısını gidermek, o kişiye karşılaştığı güçlüklerde yardımcı olmak, yüküne omuz vermek, yükümlülüklerini paylaşmak; güç duruma düşenin güçlüğünü istekle, içten, göğsünde hiçbir sıkıntı hissetmeksizin gidermektir.

Yardımsverlik iyi değerlerin ve sahip olunan imkânların paylaştıkça çoğalacağına inanan erdemli insanların ortaya koyabileceği bir davranış biçimidir. Yardım söz konusu olduğunda, başkasının yapmasını beklemek yerine yardım etmeyi kendine görev edinip girişimde bulunmak cesaretini gösterenlerin büyüklüğüdür. Maddi destek gerektiğinde eli sıkılık yerine cömertliği tercih edenlerin, manevi destek gerektiğinde bencillik yerine diğerkâmlığı seçenlerin yürek güzelliğidir.

Yardımsverlik güler yüzle yapılması, başa kakılmaması, ilan edilmemesi; böylece hem gösteriştten hem de muhatapı rencide etmekten kaçınılması bize öğretilenlerdir. Gerçek bir yardımsver hiç kimseden ödül ya da iltifat beklemez. Ödülü dünyaya ait değerlerle karşılanamadığı için yardımsverin da küçüğü büyüğü yoktur. Bir yetimin başını okşamak ya da bir gülümseme... Hangisi daha küçük kalır terazinin kefesinde?

destek olur katkıda bulunur
hayırseverdir kimseyi yolda bırakmaz
gerekeni yapar
paylaşır cömerttir
fedakârdır
kadirşinastır
merhametlidir
başka kakmaz
alçak gönüllüdür
iyilikleri teşvik eder
Yardıms sever
yardımlaşmayı teşvik eder
kimsesizlere kimse olur
bir birey
dertlere deva olur kötülükleri engellemeye çalışır
zorlanana kolaylaştırır
bağışta bulunur
kendisine ait olanlardan verir
istenmeden yardım eder
iyi niyetlidir
sorunlara çözüm üretir
iyi olanı ister
bıkmadan anlatır

Kazanımlar

22. Çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir.

97. Sahip olduğu imkânları paylaşmaya istek duyar.

105. İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları sosyal örgüt, resmî kurum ve grupları fark eder.

108. Toplumun temel ihtiyaçlarıyla bu ihtiyaçlara hizmet eden kişileri ve kurumları ilişkilendirir.

109. Ülkemizdeki sosyal yardımlaşma kurumları ve işlevleri hakkında bilgi edinir.

Ayrıca 6, 9, 25, 26, 27, 32, 36, 44, 45, 47, 62, 64, 65, 73, 83, 84, 94, 96, 106, 107, 119, 120 ve 121 numaralı kazanımlar.

İlgili Dersler

Hayat Bilgisi ▪ İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi

Süre

Araştırma 1 hafta, tartışma ve öneri geliştirme 40 dakika.

Malzeme

Kâğıt, kalem; çeşitli sivil toplum kuruluşlarından toplanmış, kurumlarını ve faaliyetlerini tanıtıcı dokümanlar.

Süreç

- Öğrencilerinizden çevrelerinde hizmet veren yardım amaçlı vakıf, dernek, girişim, platform vb. bir sivil toplum kuruluşu olup olmadığını araştırmalarını isteyin.
- Ulaşacakları yardım amaçlı sivil toplum kuruluşlarından, kurumlarını ve faaliyetlerini tanıtıcı doküman ve görsel malzemeler toplamalarını isteyin.
- Yeterli malzeme toplandıktan sonra sınıfta bir toplantı düzenleyin. Öğrencilerinizin elde ettikleri dokümanları bir araya getirin.
- Öğrencilerinizden gerek ziyaret ettikleri sivil toplum kuruluşundaki görüşmelerinden gerekse topladıkları dokümanlardan yararlanarak yardımlaşmaya örnek olabilecek ve yardımseverliği yaygınlaştıracak öneriler geliştirmelerini isteyin. Önerileri bir ya da birkaç kişinin yazmasını isteyin.
- Düşüncelerini geliştirmeleri için elde ettikleri dokümanları ve görsel malzemeleri incelemelerini; örneklerden, benzerliklerden ve farklılıklardan yararlanmalarını öğrencilerinize hatırlatın.
- Çalışmanın sonrasında birlikte geliştirdikleri önerileri okul idaresine ve okul aile birliğine sunmaları, yapılabileceklerle ilgili görev alma isteklerini iletmeleri için öğrencilerinizi cesaretlendirin.